

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0825U000028

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 03-01-2025

Статус: Запланована

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Пелешенко Олена Юріївна

2. Olena Peleshenko

Кваліфікація: д.філософ, 035

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-3564-5947

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 035

Назва наукової спеціальності: Філологія

Галузь / галузі знань: гуманітарні науки

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Теорія, історія літератури та компаративістика

Дата захисту: 29-06-2023

Спеціальність за освітою: 035 Філологія

Місце роботи здобувача:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 1152

Повне найменування юридичної особи: Національний університет "Кієво-Могилянська академія"

Код за ЄДРПОУ: 16459396

Місцезнаходження: вул. Г. Сковороди, буд. 2, Київ, 04070, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Національний університет "Кієво-Могилянська академія"

Код за ЄДРПОУ: 16459396

Місцезнаходження: вул. Г. Сковороди, буд. 2, Київ, 04070, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 17, 17.01.27

Тема дисертації:

1. Ходіння до раю як жанр української середньовічної літератури
2. Walking to Paradise as a genre of Ukrainian medieval literature

Реферат:

1. Пелешенко О. Ю. Ходіння до раю як жанр української середньовічної літератури. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки, за спеціальністю 035 Філологія. – Національний університет «Кієво-Могилянська академія», Київ, 2023. Робота присвячена дослідженню жанрових структур корпусу християнських апокрифів ранньовізантійського походження, сповненого чудесних та фантастичних елементів і зосередженого на описі складної й добровільної мандрівки до земного раю праведника за життя – «Ходіння Агапія до раю», «Ходіння Зосими до рахманів», «Повість про Макарія Римлянина». Упродовж усієї доби Середньовіччя викристалізовуватиметься його впізнавана топіка, а також морфологія; «райські» апокрифи почали перекладатися церковнослов'янською у XII ст. та були засвоєні українською середньовічною літературою як самостійний жанр не пізніше XV ст. Об'єкт дослідження – грецькі й українські списки «Ходіння Агапія до раю», «Повість про Макарія Римлянина», «Ходіння Зосими до рахманів», середньовічні апокрифічні й житійні тексти, присвячені мандрівці праведника до Едемського саду. У діяхронному аспекті залучаються

античні претексти означених творів, а в синхронному – західноєвропейські латиномовні саги з ідентичною жанровою структурою. Предметом дослідження є форми репрезентації мотиву мандрівки до земного раю в українській літературі в межах середньовічної епістеми; індивідуальні жанрові формації досліджуваних пам'яток. Загальнотеоретичний вимір мети дослідження передбачає осмислення амбівалентності статусу середньовічного жанру на середохресті класифікаційного й рецептивно-комунікативного підходів крізь призму філософської епістемології, феноменології, рецептивної естетики, теорії інтертекстуальності й деконструкції. У вимірі історико-літературному здійснюється спроба дослідити жанрові структури апокрифічних ходінь до раю в українській літературі епохи Середньовіччя та способи існування в них античних претекстів у літературних «перетворених формах» поза межами власної епістеми. Методологічну базу роботи становлять загальнонаукові емпірико-теоретичні методи (аналіз, синтез, індукція, дедукція, описовий), системно-функціональний підхід до вивчення літературних явищ, поєднання елементів структуралістського (для здійснення морфологічного аналізу апокрифічного сюжету про мандрівку до раю в давній українській літературі), компаративного, порівняльно-історичного, культурно-історичного, герменевтичного методу для інтерпретації текстів. Використано теорію інтертекстуальності в її застосуванні до модусів середньовічного літературного процесу; когнітології, феноменологічного структуралізму Р. Інґардена, а також традиційних для літературознавства аналітичних стратегій (рецептивної естетики, наратології) та філософської епістемології (В. Біблер, Г. Башляр, В. Вельш, Т. Кун, М. Мамардашвілі) для дослідження феноменологічної природи жанрових структур християнських «райських» апокрифів. Наукова новизна роботи зумовлена як методологічним підходом, так і ракурсом, під яким розглянуто об'єкт дослідження. Розроблено власну епістемологічну теорію жанрів і на матеріалі візантійських «райських» апокрифів та українських середньовічних ходінь до раю апробовано її інтерпретаційну користь для дослідження жанрових структур літературних пам'яток. Запропоновано розрізнення жанру як таксономічної абстракції й жанрової структури художнього тексту як єдиного способу здійснення оповіді в просторі інтертексту. На прикладі юдео-християнської апокрифіки доведено, що кожен твір мистецтва визначається сумою його претекстів і не вичерпується експліцитною структурою жанру, акумулюючи низку уламків імпліцитних жанрів, породжених чужорідною епістемологічною ситуацією. За посередництва множини імпліцитних жанрів у мистецтві слова завжди присутні осередки інших типів раціональності та ідеологем, однак способи боротьби з Іншим докорінно відрізнятимуться в літературних дискурсах різних культурно-історичних епох. Практичне значення дисертації. Результати дослідження можуть бути використані в студіях з теорії та історії літератури, присвячених як порівняльній генології, так і рецепції жанру ходінь до раю в наступні періоди розвитку української та світової літератур в нероздільній єдності з культурно-історичною перспективою. Ключові слова: середньовічна література, жанр, Київська Русь, ходіння до раю, апокриф, утопія, паломницька оповідка, агіографія, видіння, «Ходіння Аґапія до раю», «Ходіння Зосими до Рахманів», «Повість про Макарія Римлянина», епістема, культурна пам'ять, ідеологія.

2. Peleshenko O. Yu. Walking to Paradise as a genre of Ukrainian medieval literature. – Qualifying scientific paper on the rights of the manuscript. Thesis for PhD in specialty 035 Philology. – National University “Kyiv- Mohyla Academy,” Kyiv, 2023. The dissertation is devoted to the investigation of genre structures of the corpus of Christian apocrypha of early Byzantine origin full of marvels and fantastic elements and dedicated to the theme of an extremely difficult and voluntary mortal's journey to the earthly paradise – “The Walk of Agapios to Paradise”, “The Walk of Zosima to Rahman”, and “The Tale of Macarius of Rome.” For the entire period of the medieval era, recognizable topoi as well as morphology were developed; “paradisal” apocrypha started to be translated into Old Church Slavonic in the 12th century and finally were integrated into Ukrainian medieval genre system as a recognizable independent literary genre until the 15th century. The object of the study is Greek and Ukrainian redactions of “The Walk of Agapios to Paradise”, “The Walk of Zosima to Rahman”, and “The Tale of Macarius of Rome”, medieval apocryphal and hagiographical texts, devoted to the journey of the righteous man to the Garden of Eden. Ancient pretexts of above-mentioned works will be considered in diachronic aspect; and Western Latin sagas with identical genre structure – in synchronic aspect. The subject of the study is the forms of representation of the motif of the journey to the earthly paradise in Ukrainian literature within the manyhold of the medieval

episteme; individual genre formations of analyzed monuments. Theoretical dimensions of the aim of the study offer to rethink the ambivalent status of medieval genre on the crossroads of classification-based and receptive-communicative approaches through the prism of philosophical epistemology, phenomenology, receptive aesthetics, the theory of intertextuality, and deconstruction. The dimension of literary history provides to make an attempt to investigate genre structures of apocryphal journeys to Paradise in Ukrainian medieval literature and the ways of existence of ancient pretexts of these manuscripts in literary “converted forms” beyond its own episteme. The methodological basis of the study consists of general scientific empirical- theoretical methods (analysis, synthesis, induction, deduction, descriptive), system- functional approach to the literary phenomena research, the combination of elements of structuralist approach (in order to provide morphological analysis of apocryphal journeys to Paradise in ancient Ukrainian literature), comparative, comparative- historical, cultural-historical, and hermeneutic methods for interpreting texts. The theory of intertextuality is used in reference to the modi of mediaval literary process; cognitiology, R. Ingarden’s phenomenological structuralism, and also traditional strategies for literary studies (such as receptive aesthetics, narratology) and philosophical epistemology (V. Bibler, G. Bachelard, W. Welsch, T. Kuhn, M. Mamardashvili) are involved to illuminate phenomenological nature of genre structures of Christian “paradisaal” apocrypha. The scientific novelty of the work is determined by both the methodological approach and optics within which the the object of the study was considered. Author’s own epistemological theory of genres was developed; hence its interpretative value for analysis of genre structures of literary monuments was approbated on the material of genre structures of Byzantic “paradisaal” apocrypha and Ukrainian medieval walkings to Paradise. It is proposed to distinguish a genre as a taxonomic abstraction from genre structure as the only way for narration to exist within the intertextual space. Based on the examples of Judeo-Christian apocalypses, it is proven that every literary masterpiece is determined by the sum of its pretexts; thus, it consists not only of explicit genre structure, but accumulates the number of debris of implicit genres, which were derived from alien epistemological situation. Although fragments of other type of rationality and ideologemes through the mediation of variety of implicit genres are always represented in literary art, ways to deal with the Other differ radically in literary discourses of different cultural epochs. The practical significance of the thesis. The core findings of this work can be used in further inquiry of theory and history of literature, dedicated to both comparative genology and reception of genre of walking to Paradise in subsequent periods of development of Ukrainian and world literature from the cultural-historical perspective. Keywords: medieval literature, genre, Kyivan Rus, walking into Paradise, apocrypha, utopia, pilgrimage narration, hagiography, vision, “The Walk of Agapios to Paradise,” “The Walk of Zosima to Rahman,” “The Tale of Macarius of Rome”, episteme, cultural memory, ideology.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- Пелешенко О.Ю. Жанрова та ідеологічна пам’ять ландшафтів в українських середньовічних ходіннях до раю. Наукові записки НаУКМА. Літературознавство. 2018. Т.1. С. 25–37.
- Пелешенко О.Ю. Анімалістичний код у «Повісті про Макарія Римлянина». Наукові записки НаУКМА. Літературознавство. 2019. Т.2. С. 17–29.
- Пелешенко О.Ю. До образу Агапіта Печерського в пізніх українських списках «Ходіння Агапія до раю». Наукові записки НаУКМА. Літературознавство. 2022. Т.3. С. 19–25.

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПВ:

Впровадження результатів дисертації: Впровадження не планується

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Павленко Ганна Іванівна

2. Hanna Pavlenko

Кваліфікація: к. філол. н., доц., 10.01.01

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національний університет "Кієво-Могилянська академія"

Код за ЄДРПОУ: 16459396

Місцезнаходження: вул. Г. Сковороди, буд. 2, Київ, 04070, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Джиджора Євген Володимирович

2. Yevhen Dzhidzhora

Кваліфікація: д. філол. н., професор, 10.01.01

Ідентифікатор ORCID ID: 000-0003-3221-4866

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Код за ЄДРПОУ: 02071091

Місцезнаходження: вул. Дворянська, буд. 2, Одеса, 65082, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:**Власне Прізвище Ім'я По-батькові:**

1. Шуміло Світлана Михайлівна
2. Svitlana Shumilo

Кваліфікація: к. філол. н., доцент, 10.01.02**Ідентифікатор ORCID ID:** 0000-0003-2633-284X**Додаткова інформація:****Повне найменування юридичної особи:** Національний університет "Чернігівський колегіум" імені Т. Г. Шевченка**Код за ЄДРПОУ:** 02125674**Місцезнаходження:** вул. Гетьмана Полуботка, буд. 53, Чернігів, Чернігівський р-н., 14013, Україна**Форма власності:** Державна**Сфера управління:** Міністерство освіти і науки України**Ідентифікатор ROR:****Рецензенти****Власне Прізвище Ім'я По-батькові:**

1. Пашко Оксана Володимирівна
2. Oksana Pashko

Кваліфікація: к. філол. н., 10.01.05**Ідентифікатор ORCID ID:** 0000-0001-6409-2280**Додаткова інформація:** старший викладач**Повне найменування юридичної особи:** Національний університет "Кієво-Могилянська академія"**Код за ЄДРПОУ:** 16459396**Місцезнаходження:** вул. Г. Сковороди, буд. 2, Київ, 04070, Україна**Форма власності:** Державна**Сфера управління:** Міністерство освіти і науки України**Ідентифікатор ROR:****Власне Прізвище Ім'я По-батькові:**

1. Борисюк Ірина Василівна
2. Irina Borisyuk

Кваліфікація: к. філол. н., доцент, 10.01.01**Ідентифікатор ORCID ID:** Не застосовується**Додаткова інформація:**

Повне найменування юридичної особи: Національний університет "Кієво-Могилянська академія"

Код за ЄДРПОУ: 16459396

Місцезнаходження: вул. Г. Сковороди, буд. 2, Київ, 04070, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Шалагінов Борис Борисович

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Шалагінов Борис Борисович

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Басенко Олена Едуардівна

Реєстратор

УкрІНТЕІ

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна